

İşletme Bilimi Dergisi
Cilt:5 Sayı:3 2017

Sakarya Üniversitesi / Sakarya University
İşletme Fakültesi / Faculty of Business

i

Cilt/Volume : 5
Sayı/Issue : 3
Yıl/Year : 2017

ISSN:2148-0737

İNDEKLER

ii

Kurucu Sahip/Founder

Prof.Dr. Gültekin YILDIZ

İmtiyaz Sahibi / Owner

Prof.Dr. Kadir ARDIÇ

Editör / Editor

Doç. Dr. Mahmut AKBOLAT

Editör Yardımcısı / Assoc. Editor

Doç.Dr. Mustafa Cahit ÜNĞAN

Doç. Dr. Hakan TUNAHAN

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent SEZEN	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU	Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Erman COŞKUN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir ARDIÇ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ	İstanbul Şehir Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan BATMAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Recai COŞKUN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka KAYA	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki ÖZGENER	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Türker BAŞ	Sakarya Üniversitesi
Doç.Dr. Surendranath Rakesh JORY	Southampton Üniversitesi

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof.Dr. Kadir ARDIÇ

Doç. Dr. Mahmut AKBOLAT

Doç.Dr. Mustafa Cahid ÜNĞAN

Doç. Dr. Hakan TUNAHAN

Sekreteryaya / Secreteria

Arş. Gör. Özgün ÜNAL

Arş. Gör. Gülcan KAHRAMAN

Arş. Gör. Mustafa AMARAT

Arş. Gör. Ayhan DURMUŞ

iv

İşletme Bilimi Dergisi'nde yer alan makalelerin bilimsel sorumluluğu yazara aittir. Yayınlanmış eserlerden kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

Scientific responsibility for the articles belongs to the authors themselves. Published articles could be cited in other publications provided that full reference is given.

İşletme Bilimi Dergisi; www.dergipark.gov.tr/jobs Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Dekanlığı jobs@sakarya.edu.tr Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan/SAKARYA

Dergi Hakemleri/ References

İşletme Bilimi Dergisi
Cilt:5 Sayı:3 2017

Prof. Dr. A. Vecdi Can	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Öğüt	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Bardakçı	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Aykut Hamit Turan	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe İrmış	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Zafer Erdoğan	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver Tengilimoğlu	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Durmuş Acar	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem Tatoğlu	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Erman Coşkun	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih Ertaş	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Gülten Gümüştekin	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Halit Keskin	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Hasan Tutar	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Haydar Sur	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Ardiç	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Kıymet Çaliyurt	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Akif Çukurçayır	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Barca	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Sarıışık	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Selami Yıldız	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin Halis	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Musa Özata	Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Nazan Günay	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Nejat Bozkurt	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nuran Cömert	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Batman	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Torlak	Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Recai Coşkun	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Recep Pekdemir	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi Altunışık	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin Karabınar	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Selman Aziz Erdem	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Serap Benligiray	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Özkan	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Şakir Sakarya	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki Özgener	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Suayyip Çalış	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka Kaya	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sima Nart	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Şuayip Özdemir	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Türker Baş	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Vasfi Haftacı	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız Özerhan	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Çelik	Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Abdurrahman benli
Doç. Dr. Adem Sağır
Doç. Dr. Aşkın Özdağoğlu
Doç. Dr. Aykut Hamit Turan
Doç. Dr. Bayram Topal
Doç. Dr. Bora Yenihan
Doç. Dr. Buket Bora Semiz
Doç. Dr. Burcu Candan
Doç. Dr. Burhanettin Zengin
Doç. Dr. Buket Bora Semiz
Doç. Dr. Cemal Sezer
Doç. Dr. Cemal İyem
Doç. Dr. Ece Armağan
Doç. Dr. Engin Dinç
Doç. Dr. Erdoğan Kaygın
Doç. Dr. Erkan Erdemir
Doç. Dr. Faruk Anıl Konuk
Doç. Dr. Ferudun Kaya
Doç. Dr. Fikret Çankaya
Doç. Dr. Fuat Man
Doç. Dr. Gülfen Tuna
Doç. Dr. Hakan Tunahan
Doç. Dr. Haluk Bengü
Doç. Dr. Hasan Ayyıldız
Doç. Dr. Hasan Latif
Doç. Dr. Hayrettin Zengin
Doç. Dr. Kazım Ozan Özer
Doç. Dr. Kemal Can Kılıç
Doç. Dr. Kurtuluş Kaymaz
Doç. Dr. Mahmut Akbolat
Doç. Dr. Mahmut Hızıroğlu
Doç. Dr. Mehmet Saraç
Doç. Dr. Mesut Çimen
Doç. Dr. Muammer Mesci
Doç. Dr. Musa Said Döven
Doç. Dr. Mustafa Cahid Ünğan
Doç. Dr. Mustafa Kemal Demirci
Doç. Dr. Mutlu Başaran Öztürk
Doç. Dr. Müjdat Özmen
Doç. Dr. Nevran Karaca
Doç. Dr. Nihal Sütütemiz
Doç. Dr. Nilgün Sarıkaya
Doç. Dr. Oğuz Işık
Doç. Dr. Oğuz Türkay
Doç. Dr. Özgür Uğurluoğlu
Doç. Dr. Ramazan Aksoy
Doç. Dr. Seçil Taştan
Doç. Dr. Sedat Bostan
Doç. Dr. Selami Özcan

Sakarya Üniversitesi
Karabük Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Kırklareli Üniversitesi
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Kocaeli Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Adnan Menderes Üniversitesi
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Kafkas Üniversitesi
İstanbul Şehir Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Niğde Üniversitesi
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Nişantaşı Üniversitesi
Çukurova Üniversitesi
Uludağ Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
İstanbul Üniversitesi
Acıbadem Üniversitesi
Düzce Üniversitesi
Osmangazi Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Dumlupınar Üniversitesi
Niğde Üniversitesi
Osmangazi Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Bülent Ecevit Üniversitesi
Marmara Üniversitesi
Gümüşhane Üniversitesi
Yalova Üniversitesi

Doç. Dr. Senay Yürür	Yalova Üniversitesi
Doç.Dr. Şevki Ulama	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Tuncay Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemin Özdemir	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin Şehitoğlu	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç Dr. Yunus Emre Öztürk	Selçuk Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. A. Mohammed Abubakar	Aksaray Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Adem Akbıyık	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yağmur Ersoy	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ali Coşkun	Boğaziçi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Algin Okursoy	Adnan Menderes Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayhan Serhateri	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ceren Giderler Atalay	Dumlupınar Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Derya Ergun Özler	Dumlupınar Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Dilek Özceylan	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Esra Dil	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fatma Gamze Bozkurt	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Filiz Konuk	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim Cebeci	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hakan Murat Arslanhan	Düzce Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Harun Kırılmaz	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İrfan Usta	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İsa Demirkol	Kırıkkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mihriban Cindiloğlu	Hitit Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Murat Ayanoglu	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kenan Erkan	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yıldırım	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nermin Akyel	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nesrin Akca	Kırıkkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Onur Dirlik	Osmangazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Orhan Kandemir	Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Özlem Balaban	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Recep Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Safiye Sencer	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sedat Durmuşkaya	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sema Polatçı	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sema Yiğit	Ordu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sema Ülkü	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sinan Esen	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sümeyra A. Danışman	Mevlana Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şevki Ulama	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şuayyip Doğuş Demirci	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Şule Yıldız	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Tarık Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Tuncay Turaboğlu	Mersin Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Umut Sanem Çiftçi	Sakarya Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Hüseyin İskender	Sakarya Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. İlker Calayoğlu	Okan Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Emrah Özsoy	Sakarya Üniversitesi

Değerli Bilim İnsanları,

İşletme Bilimi Dergisi, sizlerin ilgisi ve desteği ile her sayıda daha da güçlenerek 2017 yılından itibaren yılda 3 sayı çıkarmaya başlamıştır. Bu kapsamda 2017 yılı 3. Sayısı olan Aralık Sayımızla huzurlarınızdayız. Bu sayıda biri toplam 12 makalemiz bulunmaktadır. Dergimizin diğer sayılarında olduğu gibi, bu sayısında da üretim yönetimi, örgütsel davranış, yönetim bilimi, yönetim bilişim sistemleri, uluslararası ticaret gibi farklı alanlardan ve ağırlıklı olarak ampirik çalışmalar yer almaktadır. Dergi politikası olarak bundan sonraki sayılarımızda da işletme bilimine dayalı farklı disiplinlerden gelen çalışmaları yayınlamaya özen göstereceğiz.

Dergimizin bu sayısının çıkmasında da emeklerini esirgemeyen ekip arkadaşlarım ve siz değerli bilim insanlarına katkılarından dolayı şükranlarımı sunar; dergimizin okurlarımız ve bilim insanlarına faydalı olması dizeklerle sonraki sayılarımızda işletmeciliğin güncel çalışmalarını bilim dünyasının hizmetine sunmak için siz değerli bilim insanları ve araştırmacıların katkılarını bekleriz.

Saygılarımızla...

Doç. Dr. Mahmut AKBOLAT

Editör

İÇİNDEKİLER

Cilt 5 Sayı 3

İşletme Bilimi Dergisi
Cilt:5 Sayı:3 2017

Araştırma Makaleleri

- DENİM PANTOLONU ÜRETİMİNDE DEĞER AKIŞ HARİTALANDIRMA YÖNTEMİNİN UYGULAMASI** 1-24
Sibel ESER, Prof. Dr. Mehmet Selami YILDIZ
- MOBİL BANKACILIK UYGULAMALARININ BENİMSENMESİNE YÖNELİK DAVRANIŞSAL NİYETLERİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA** 25-59
Kadir KURT, Yrd. Prof. Dr. Aykut Hamit TURAN
- TOPLAM VERİMLİ BAKIM UYGULAYAN BİR İŞLETMEDE BAKIM PERSONELİNİN PERFORMANS DEĞERLEME PUANLARININ ENTROPI TABANLI VIKOR SIRALAMASI İLE KARŞILAŞTIRILMASI** 59-78
Arş. Gör. Dr. Emre Bilgin Sarı
- FİNANSAL OKURYAZARLIK: HANEHALKI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA** 79-104
Öğr. Gör. Emine GÜLER, Doç. Dr. Hakan TUNAHAN
- 5018 SAYILI KANUN KAPSAMINDA KAMU KURUMLARINDA İÇ KONTROL SİSTEMİ: MALİYE BAKANLIĞI UYGULAMASININ İNCELENMESİ** 105-125
Yılmaz ÇALIŞKAN, Doç. Dr. Yavuz ÇİFTÇİ
- ŞEHİR İÇİ TOPLU TAŞIMA HATLARININ HİZMET ETKİNLİĞİNİN VERİ ZARFLAMA ANALİZİ İLE ÖLÇÜLMESİ: ÖZEL VE KAMU İŞLETMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI** 127-145
Yrd. Doç. Dr. Samet GÜNER, Yrd. Doç. Dr. Kamil TAŞKIN, Öğr. Gör. Gökhan GÜRLER
- ÇEVİK ÜRETİM TARZI FAALİYET GÖSTEREN GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI İŞLETMELERİNİN CANLANDIRILMASI ÇALIŞMALARININ BULANIK TOPSİS YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ** 147-172
Yrd. Doç. Dr. Hakan Murat ARSLAN, Doç. Dr. Selami ÖZCAN
- GENETİK ALGORTİMA İLE PORTFÖY SEÇİMİNDE KRİZ DÖNEMİ ETKİSİ, BİST-30'DA BİR UYGULAMA** 173-187
Yrd. Doç. Dr. Sedat DURMUŞKAYA, Kanish GARAYEV

THE RELATIONSHIP BETWEEN BASIC CHARACTERISTICS OF LEARNING ORGANIZATIONS AND FINANCIAL PERFORMANCE 189-206

Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TAŞGİT, Gül Büşra ÖZDAMAR,
Yrd. Doç. Dr. Faruk Kerem ŞENTÜRK

DIŞARIDAN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETİ SAĞLAMA MODELLERİNDEN BİRİ OLARAK TÜRKİYE'DE UYGULANAN ORTAK SAĞLIK GÜVENLİK BİRİMİ HİZMETLERİNİN ETKİNLİĞİ: ÖRNEK BİR UYGULAMA 207-234

Yrd. Doç. Dr. Serdar ORHAN, Elifnaz ÖZKAN, Sezgin UYSAL

SİNEMA FİMLERİNDEKİ MUHASEBECİ KARAKTERLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ: HOLLYWOOD FİMLERİ İNCELEMESİ 235-255

Şeyda ALANKAYA, Yrd. Doç. Dr. Sema AKPINAR

TESTING MCLOUGHLIN'S TRUST MODEL ON TURKISH INFORMATION TECHNOLOGY EMPLOYEES 257-272

Arş. Gör. Dr. Emrah ÖZSOY, Dr. Dominic McLOUGHLIN,
Arş. Gör. Dr. Osman USLU

FİNANSAL OKURYAZARLIK: HANEHALKI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Öğr.Gör. Emine GÜLER

*Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik
Bölümü*

sauemineguler@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/ 0000-0002-1823-162X

Doç.Dr. Hakan TUNAHAN

*Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Uluslararası Ticaret Bölümü
htunahan@sakarya.edu.tr*

ORCID ID: orcid.org/ 0000-0002-9556-214X

Finansal
Okuryazarlık:
Hanehalkı
Üzerine Bir
Araştırma

79

ÖZ

Amaç: Çalışmanın amacı hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin incelenmesidir. Ayrıca hanehalkının finansal davranışlarının analiz edilmesi, finansal okuryazarlık düzeyinin bireylerin borçlanma ve tasarruf davranışına etkisinin ölçülmesi de amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmanın verilerinin toplanması amacıyla anket formu kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Sakarya ili hanehalkının finansal tüketici olan grubu oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 453 kişi oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler, ki-kare analizi ve kümeleme analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Yapılan analizler sonucunda hanehalkının yarısından fazlasının düşük düzeyde finansal okuryazar olduğu, finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikler ve tasarruf davranışı arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra finansal okuryazarlık düzeyi ile borçlanma davranışı arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Sonuç: Sonuç olarak hanehalkının çoğunluğunun finansal okuryazarlığı düşüktür ve tasarruf davranışı üzerinde finansal okuryazarlık etkilidir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Hanehalkı

JEL Sınıflandırması: A20, D14, I22.

¹ Bu çalışma Emine GÜLER'in "Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

FINANCIAL LITERACY: A RESEARCH ON HOUSEHOLD

ABSTRACT

Aim: The aim of the study is to determine the financial literacy level of the household and to examine the effect of demographic characteristics on financial literacy level. It is also aimed to analyze the financial behavior of households and measure the effect of financial literacy on borrowing and saving behavior of individuals.

Method: A questionnaire form was used to collect the data of the study. data. The population of the study is the financial consumer group of the Sakarya province household. The sample of the study consists of 453 people selected by simple random sampling method. The analysis of research data were used descriptive statistical methods, chi-square analysis and clustering analysis

Findings: As the result of the analysis it is found out that more than the half of the household is low-level financial literacy and there is a significant correlation between financial literacy level and saving behavior and demographic characteristics. Furthermore, any relation between financial literacy level and borrowing behavior isn't found.

Results: As a result, financial literacy is low for the majority of households and financial literacy is influential on saving behavior

Keywords: Financial Literacy, Financial Education, Household

JEL Classification: A20, D14, I22.

I. GİRİŞ

Finansal sistemdeki değişim sonucu finansal araçlar ve uygulamalardaki çeşitlenmeler dünyanın pek çok ülkesinde finansal okuryazarlığın önem kazanmasına yol açmıştır. Finansal okuryazarlık toplumun her kesiminden bireyi, sahip olduğu sınırlı finansal kaynakları verimli bir şekilde kullanma noktasında yakından ilgilendirmektedir. Ayrıca bireylerin kredi kartı kullanımı, tüketici kredileri, bireysel emeklilik sistemi gibi finansal ürün ve hizmetleri etkin ve doğru bir şekilde kullanabilmeleri, uzun dönemli finansal güvenlikleri için bu ürün ve

hizmetlere ilişkin yeterli düzeyde bilgiye ve bu bilgiyi uygulamaya dönüştürme becerisine sahip olmalarını gerekli kılmaktadır.

Finansal okuryazarlık, tanımı üzerinde tam bir fikir birliğine varılmamakla birlikte, bu konuda önemli araştırma ve faaliyetleri bulunan Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü tarafından, bireylerin iktisadi hayata katılımını sağlamak, birey ve toplumun finansal refahını iyileştirmek ve bireylerin çeşitli finansal durumlarda etkili kararlar verebilmelerini sağlamak amacıyla finansal kavramlar ve riskler hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu bilgiyi uygulama beceresi, motivasyonu ve güveni olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2011).

Finansal eğitim ile birlikte, bireyin mevcut davranışı, finansal konularda günlük düşünüp ani karar vermek ise, bu davranışın uzun vadeli planlar ve uygulamalarla, her türlü ihtiyaç için kredi kullanma davranışının, diğer finansal araçları öğrenerek kullanma ile, kazancın tamamını harcama davranışının tasarruf etme alışkanlığı ile, borçların yeni borçlarla kapatılması davranışının borca karşı sağlıklı ve dengeli bir tutum geliştirme ile değiştirilmesi gerekir (Gökmen, 2012: 21). Bireyler, söz konusu değişimlerle birlikte finansal karar süreçlerindeki faydalarını arttırmakta, aynı zamanda ekonomik sistemin etkinliğine ve şeffaflığına katkıda bulunmaktadır.

Literatürde finansal okuryazarlık ile çeşitli finansal davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda ağırlıklı olarak finansal okuryazarlığın tasarruf, borçlanma, bireysel emeklilik ve yatırım davranışı ile ilişkisi incelenmektedir. Bu çalışmada hanehalkının finansal davranışlarının analiz edilmesi, hanehalkının mevcut finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bunların yanı sıra bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin borçlanma ve tasarruf davranışına etkisi araştırılmaya çalışılmıştır. Çalışma Sakarya ilinde ikamet eden ve finansal tüketici olan 453 kişi üzerinde anket yönteminin uygulanması ile gerçekleştirilmiştir.

II. LİTERATÜRE BAKIŞ

Konuya ilişkin olarak yapılan literatür taramasında finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikler, borçlanma ve tasarruf davranışı arasındaki ilişkiyi ölçen çalışmaların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

**Finansal
Okuryazarlık:
Hanehalkı
Üzerine Bir
Araştırma**

82

Lusardi, Curto ve Mitchell (2009) tarafından yapılan bir araştırmada finansal okuryazarlık eksikliğinin yaşlılar arasında yaygın olduğu görülmüştür.

Almenbergh ve Söderbergh'in (2011) İsveçli yetişkinler arasında yaptıkları çalışmada, emeklilik planları yapanlar ile yapmayanlar arasında finansal okuryazarlık anlamında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Ayrıca yaşlıların, kadınların düşük eğitimlilerin ve düşük kazançlıların daha düşük düzeyde finansal okuryazarlığa sahip oldukları görülmüştür.

Fomero ve Monticone (2011) tarafından İtalya'da yapılan bir çalışmada, emeklilik planlarına katılma ihtimali üzerinde finansal okuryazarlığın pozitif ve anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür.

Sekita'nın (2011) çalışmasında ise Japonya'da gençler, düşük gelirli, düşük eğitimli ile kadınların finansal okuryazarlıklarının düşük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda finansal okuryazarlığın emeklilik planı yapma ihtimalini arttırdığı tespit edilmiştir.

Tasarruf ve yatırımları etkileyen önemli etkenlerden biri de borçlanmadır. Borçlanma kısaca; gelirden daha çok harcama olarak tanımlanabilir. Geleceğe ait gelirlerin bugünden tüketilmesi olarak da tanımlanabilen borçlanmanın, yatırım amacı dışında ya da sadece tüketim aracı olarak kullanılması bireylerin ekonomik ve sosyal hayatlarındaki etkileri yıkıcı olabilmektedir. Bireysel borçlanma yoluyla elde edilen değerlerin (kredi gibi) etkin bir biçimde yönetilebilmesi ve yatırım ya da faydaya dönüştürülmesi ciddi anlamda bilgi birikimi ve beceri gerektirmektedir. Aksi halde kişilerin finansal sorunlarla karşı karşıya kalmaları kaçınılmaz olmaktadır (Özgüler, 2013: 33).

Hanehalkı üzerinde yapılan bir araştırmada finansal okuryazarlık eksikliği, görüşme yapılan tüm kişiler tarafından aşırı borçluluğun en önemli sebebi olarak görülmüştür (Gathergood ve Disney, 2008).

Başka bir çalışmada, bireylerin borç sözleşmelerinin maliyet ile ilgili konularında basit finansal hesaplar yapabilme kapasitesini ifade eden borç okuryazarlığının, Amerika'da düşük olduğu, nüfusun sadece üçte birinin faiz hesaplama konusuna ve kredi kartlarının işleyişine hakim oldukları görülmüştür. Ayrıca borç okuryazarlığı ile finansal deneyimler ve borç yükleri arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Özellikle düşük borç okuryazarlık düzeyine sahip bireylerin yüksek maliyetli işlemler gerçekleştirilmeye, daha yüksek masraf ve komisyon ödemeye meyilli oldukları tespit edilmiştir. Borç okuryazarlığı konusunda daha az bilgili olan insanlar tarafından ödenen masraf ve komisyonların üçte birinin bilgisizlikten kaynaklandığı saptanmıştır (Lusardi ve Tufano, 2009).

ABD’de konut sektöründe yaşanan kriz sonrası, mortgage kredisi olarak ev sahibi olanların büyük çoğunluğunun, faizlerin artması durumunda ödemelerinin de artacağı konusunda bilgisiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle finansal cehalet olarak adlandırılacak finansal okuryazarlık düzeyinin düşüklüğü yalnızca gelişmemiş değil, gelişmiş ülkelerin de sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. ABD’de yapılan araştırmalar, bireylerin büyük çoğunluğunun kredi kartı borcunun tamamını ödemediğinde borcunu ne kadar faiz ile ödeyeceği konusunda bilgisinin olmadığını ortaya koymaktadır (The Economist, 2008).

Sevim, Temizel ve Sayılır’ın (2012) finansal okuryazarlığın Türk finansal tüketicilerinin borçlanma davranışı üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada finansal okuryazarlık düzeyi ve aşırı borçlanma davranışı arasında ilişki olduğu, daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlık seviyesine sahip bireylerin aşırı borçlanma davranışında bulunma ihtimalinin daha düşük olduğu ve bu bireylerin kredi kullanımı konusunda daha bilgili oldukları görülmüştür. Ayrıca farklı finansal okuryazarlık seviyesine sahip bireylerin borçlanma davranışları farklılaşmaktadır. Bu yüzden finansal tüketicilerin finansal okuryazarlık düzeylerini artırma girişimleri, aşırı borçlanma davranışını engelleme noktasında önemli sonuçlara sahip olmaktadır.

Huston (2012) tarafından ABD’de yapılan, kredi kartı ve mortgage borçlanma oranları üzerinde finansal okuryazarlığın etkisinin araştırıldığı çalışmada finansal okuryazar olanların yaklaşık iki kat oranla daha düşük borçlanma maliyetine sahip oldukları görülmüştür.

Lusardi ve Scheresberg’in (2013) yaptığı bir çalışmada; çok yüksek maliyetle borçlanan bireylerin finansal okuryazarlık oranının düşük, matematiksel becerilerinin zayıf olduğu görülmüştür. Ayrıca finansal okuryazarlık oranı daha yüksek olan bireylerin, yüksek maliyetle borçlanma ihtimalinin daha düşük olduğu görülmüştür. Birçok kişinin neden yüksek maliyetli borçlanma metodlarını kullandığını açıklamada düşük finansal okuryazarlık düzeyinin rol oynadığı saptanmıştır.

Lusardi, Klapper ve Panos tarafından (2013) 2008 Küresel Ekonomik Krizin Rus vatandaşları üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada, finansal okuryazarlığın finansal piyasalara katılımı anlamı biçimde bağlantılı olduğu fakat formel olmayan borçlanma kaynaklarının kullanımı ile negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kriz döneminde harcanmamış gelir ile finansal okuryazarlık arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiştir.

**Finansal
Okuryazarlık:
Hanehalkı
Üzerine Bir
Araştırma**

84

Dick ve Jaroszek (2013) tarafından Almanya'daki tüketici kredilerinin kullanımını belirleyen faktörlerin araştırıldığı çalışmada ise nispeten pahalı tüketici kredisi kullanımının sadece kişilerin kendilerinin kontrolü ile alakalı olmadığı ve finansal okuryazarlığın pahalı tüketici kredisi kullanımını azalttığı görülmüştür.

Bireylerin kendilerinin yaptıkları doğru olmayan kredi değerlendirmelerinin kredi taleplerinin reddedilmesine, kötü bir finansal sonuçla karşılaşılmasına ve ipotekli konut finansmanında daha yüksek faiz oranları ödenmesine sebep olduğu görülmüştür ve bu nokta finansal okuryazarlık eğitimlerinin önemini ortaya koymaktadır (Gailey, Zom ve Courchane, 2008).

Gathergood (2011) tarafından İngiliz tüketicilerde özdenetim, finansal okuryazarlık ve aşırı borçlanma ilişkisinin incelendiği çalışmanın sonuçlarına göre yüksek düzeyde kredi kartı borçlanmalarının açıklayıcısı olan özdenetim ve finansal okuryazarlığın eksikliği ile tüketici kredisinin ödenmemesi ve aşırı borçluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür.

Tasarruf kavramsal olarak, kullanılabilir gelirin tüketimden arta kalan kısmı şeklinde tanımlanabilmektedir. Tasarrufun amacı, iyi dönemde gelirden birikim yaparak kötü dönemde tüketim imkânı sağlayacak şekilde tüketimi zamana yaymaktır. Daha da önemlisi, yatırımların finansmanı tasarruflar ile sağlandığından ekonomik kalkınma açısından tasarruf düzeyi önem arz etmektedir (Karagöl ve Özcan, 2014: 9). Bu noktada, ekonomik yaşamın unsurlarından birisi olan hanehalkının tasarruflarının artırılması önem kazanmaktadır. Bireylerin durumu ekonomik açıdan tasarruf yapmaya elverişli olsa bile bireylerde tasarruf bilincinin olmaması tasarruf davranışını engelleyebilmektedir. Bireylerde tasarruf bilincinin oluşması finansal okuryazarlık ile mümkündür. Bireyler asgari düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduklarında aynı zamanda etkin bir bütçe yönetimi konusunda da yeterli bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olmaktadır. Böylelikle bireyler harcama ve tasarruf arasında sağlıklı bir denge kurarak daha fazla tasarruf edebilmektedir.

Finansal okuryazarlığın tasarrufun belirleyicileri arasında yer alması gerektiği açıkça görülmektedir. Kalkınma Bakanlığı'nun Yurt İçi Tasarruflar Özel İhtisas Raporu bu gerekliliği şu şekilde ifade etmektedir:

Finansal okuryazarlığın ekonomik büyümenin sağlanmasında ve sürdürülebilir olmasında önemli bir rolü vardır. Bireylerin geleceğe yatırım yapmaları için finansal sisteme erişimleri ve birikimlerini yönlendirebilmek için belli bir finansal okuryazarlık düzeyine sahip olmaları gerekmektedir.

Bu çerçevede, bireylerin tasarruf bilincine sahip olmaları ve doğru finansal kararlar alabilmeleri için finansal eğitim konusu özellikle 2008-2009 küresel krizi sonrasında artan bir önem kazanmıştır. Bu komisyon çalışmaları finansal okuryazarlık konusu düşük yurtiçi tasarruf oranlarının artırılması için oluşturulacak politika setinin önemli eksenlerinden biridir (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 38).

**Finansal
Okuryazarlık:
Hanehalkı
Üzerine Bir
Araştırma**

85

Finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların bazıları şunlardır:

Bernheim ve Garrett (2003) tarafından finansal bilgi ve tasarruf davranışı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada finansal okuryazarlık ile tasarruf davranışı arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Merrill- Lynch adlı yatırım bankasının orta yaşta yatırımcılarının hesap hareketlerinin veri olarak kullanıldığı araştırmada finansal okuryazarlık arttıkça tasarruf eğiliminin arttığı görülmüştür.

Sabri ve Macdonald'ın (2010) Malezya'da üniversite öğrencilerinin tasarruf davranışları ve finansal sorunlar ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmanın bulgularına göre, finansal bilgisi daha fazla olan öğrencilerin daha fazla tasarruf ettiği ve daha az finansal sorunu olduğu tespit edilmiştir.

Japelli ve Padula (2011) tarafından 39 ülkenin karşılaştırmalı olarak analiz edildiği başka bir çalışmada ise finansal okuryazarlığın ulusal tasarruflar ve servet biriktirme üzerinde güçlü bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca finansal okuryazarlığın ulusal tasarruf seviyesini direkt etkileyen faktörlerden biri olduğu ve genel finansal okuryazarlık skorunun standart sapmasındaki bir seviyelik artışın ulusal tasarrufu % 3,6 arttırdığı görülmüştür.

Lusardi (2008) tarafından yapılan çalışmanın bulgularına göre düşük finansal okuryazarlığın ve yetersiz bilginin bireylerin tasarruf davranışını etkilediği saptanmıştır. Ayrıca düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip bireylerin yatırım ve tasarruf kararı verme aşamasında finansal danışmanların tavsiyelerine daha az güvendikleri tespit edilmiştir.

III. Metod

3.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Çalışmada hanehalkının finansal davranışlarının analiz edilmesinin yanı sıra, hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca finansal okuryazarlık düzeyinin

**Finansal
Okuryazarlık:
Hanehalkı
Üzerine Bir
Araştırma**

86

bireylerin borçlanma ve tasarruf davranışlarına etkisinin ölçülmesi de amaçlanmıştır. Bu amaçlara yönelik olarak üç ana hipotez oluşturulmuştur.

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı birçok çalışma mevcuttur. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan ve cinsiyet farklılıklarının finansal okuryazarlık düzeyi üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışmada (Chen ve Volpe, 2002) kadınların finansal bilgisinin erkeklerden daha fazla olduğu ve eğitimin finansal okuryazarlık üzerinde önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Kanadalılar üzerinde yapılan çalışmada (Keown, 2011) finansal bilgi ile cinsiyet, gelir ve eğitim düzeyi arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. 2008 yılında Lusardi ve Mitchell tarafından yapılan çalışmada ise düşük gelir düzeyine sahip bireylerin ve kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Finansal bilgi araştırması çerçevesinde 2005 yılında Yeni Zelanda'da yapılan çalışmanın sonuçlarına göre düşük finansal bilgi seviyesine sahip kişilerin gençler, kadınlar ve eğitim seviyesi düşük olan kişiler olduğu gözlemlenmiştir. Finansal okuryazarlık ve emeklilik planlaması ilişkisinin incelendiği bir çalışmada (Van Rooij ve Lusardi, 2011) kadınların ve eğitim düzeyi az olanların finansal bilgilerinin en az düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türk finansal tüketicileri üzerinde yapılan çalışmada (Temizel, Sayılır ve Sevim, 2012) katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikleri (cinsiyet, yaş ve medeni durum) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bireysel yatırımcılar üzerinde yapılan ampirik çalışmada (Satoğlu, 2014) eğitim düzeyi arttıkça finansal okuryazarlık düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle araştırma örneğinde;

H1: "Hanehalkının demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeyi farklılaşmaktadır." hipotezi test edilecektir.

Tasarruf bireysel ve ekonomik kalkınmanın temel araçlarından biridir. Özellikle bireysel tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi noktası düşünüldüğünde hanehalkının tasarruf edebilme davranışı daha önemli hale gelmektedir. Tasarruf davranışını etkileyen temel faktörlerin dışında tasarruf bilincinin oluşması da tasarrufu etkileyen etkenler arasında yer alabilmektedir. Tasarruf bilincinin oluşması finansal okuryazarlık ile mümkündür. Hanehalkı asgari düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olduğunda aynı zamanda etkin bir bütçe yönetimi konusunda da yeterli bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olacaktır. Böylelikle harcama ve tasarruf arasında sağlıklı bir denge kurularak daha fazla tasarruf edebilecektir. Yapılan araştırmalar da (Bernheim ve Garrett 2003; Sabri ve Macdonald 2010; Japelli ve Padula 2011) yüksek finansal okuryazarlık

düzeyinin tasarruf etme davranışını arttırdığını kanıtlamıştır. Bu bulgular ışığında;

H2: “Hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyine göre tasarruf davranışı farklılaşmaktadır.” hipotezinin test edilmesi anlamlı olacaktır.

Bireylerin karşılaştığı finansal sorunlarda biri de aşırı borçlanmadır. Bireylerin gelir ve gider arasında sağlıklı ve dengeli bir tutum sergilememesi bireyleri aşırı borçlanmaya iten sebeplerden biridir. Finansal okuryazarlık borç yönetimi konusunda bireylere sağlıklı, güncel ve doğru bilgiyi sunarak etkin bir borç yönetim süreci geçirmelerine olanak sağlamaktadır.

Yapılan çalışmalar (Lusardi ve Tufano, 2009; Gathergood, 2012; Sevim, Temizel ve Sayılır, 2012) ‘a göre finansal okuryazarlık düzeyi ile borçlanma davranışı arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Finansal okuryazarlığın borçluluk üzerine etkisinin araştırıldığı çalışmada (Disney ve Gathergood, 2011) finansal okuryazarlığı olmayan hanehalkının daha düşük net değere, daha yüksek maliyetli krediye sahip oldukları ve krediyi ödemede zorluk yaşadıkları görülmektedir. Dolayısıyla;

H3: “Hanehalkının finansal okuryazarlık düzeyine göre borçlanma davranışı farklılaşmaktadır.” hipotezinin test edilmesi yerinde olacaktır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Sakarya ili hanehalkının finansal tüketici olan grubu oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın örnekleme söz konusu yöntem dâhilinde seçilen 453 finansal tüketiciden oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket formu toplam 36 soru ve üç alt başlıktan oluşmaktadır. İlk alt başlıkta finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine ilişkin yedi adet soru yer almaktadır. Soruların içeriğini matematiksel beceri, faiz hesaplaması, enflasyonun satın alma gücüne etkisi, paranın zaman değeri, hisse senedi ve portföy çeşitlendirmesi konuları oluşturmaktadır. Bu sorular Lusardi, Alessei ve Rooij (2011) tarafından geliştirilen hanehalkı finansal bilgi düzeyleri ile piyasaya katılım arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmış olan çalışmadan uyarlanmıştır.

İkinci alt başlıkta yer alan altı soru Dünya Bankası tarafından tasarlanan ve 2008 yılında Rusya Federasyonu'nda uygulanan anket formunda yer alan finansal davranışları ölçmeye yönelik sorulardan uyarlanmıştır. İkinci alt başlıkta yer alan diğer finansal davranış soruları ise literatür araştırmaları sonucu çalışmanın araştırma sorularına cevap olabilecek şekilde oluşturulmuştur. Son alt başlıkta ise anketi yanıtlayan bireylere ait demografik bilgileri içeren sorular yer almaktadır.

Çalışmadan elde edilen veriler istatistiki metotlar kullanılarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda verilerin analizinde SPSS (Statistical Package For The Social Sciences) paket programının 19.0 sürümünden faydalanılmıştır. Öncelikle katılımcıların demografik özelliklerinin, finansal bilgi ve davranış sorularının analiz edilmesi amacıyla frekans analizi, finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi amacıyla kümeleme analizi yapılmıştır. Sonrasında finansal okuryazarlık düzeyinin finansal davranışlara ve demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin incelenmesi amacıyla ki kare analizi yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma kapsamında yer alan anketten elde edilen sonuçlar sadece Sakarya ilinde yaşayan finansal tüketiciler için genellenebilir. Ayrıca literatürde finansal okuryazarlık ile yakın ilişkinin incelendiği birçok finansal davranış bulunmaktadır. Ancak finansal davranışların tamamını tek bir çalışma içinde ölçme olanağı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada finansal okuryazarlık kavramı literatürde en sık ele alınan tasarruf ve borçlanma davranışları açısından ele alınmaktadır. Araştırmanın örneklemini finansal tüketici olan hanehalkının oluşturması, finansal ürün ve hizmet kullanım yaşı yasal sınırının 18 olması nedeni ile 18 yaşın altındaki bireyler araştırma kapsamı dışında tutulmaktadır.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Araştırmada Yer Alan Bireylere Ait Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan bireyler demografik özellikleri açısından değerlendirildiğinde erkeklerin çoğunlukta olduğu, 28-32 yaş grubunda yer alan, evli, özel sektör çalışanı ve gelir düzeyi 1001-2000 TL aralığında olan kişilerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tablo 1.
Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	224	49,4
Erkek	229	50,6
Yaş Grubu		
18-22	20	4,4
23-27	53	11,7
28-32	164	36,2
33-37	58	12,8
38-42	66	14,6
43 ve üzeri	92	20,3
Medeni Durum		
Evli	330	72,8
Bekar	75	16,6
Boşanmış	48	10,6
Eğitim Durumu		
İlkokul	157	34,7
Ortaokul	62	13,7
Lise	137	30,2
Üniversite	83	18,3
Lisansüstü	14	3,1
Mesleki Durum		
Kamu Kurumu Çalışanı	58	12,8
Özel Sektör Çalışanı	237	52,3
Öğrenci	14	3,1
Serbest Meslek Sahibi	67	14,8
Ev Hanımı	44	9,7
Çalışmıyorum	33	7,3
Aylık Gelir Düzeyi		
1000 TL'den az	176	38,9
1001-2000 TL	187	41,3
2001-3000 TL	56	12,4
3001-4000 TL	11	2,4
4001 TL ve üzeri	20	4,4
Yanıtlamayanlar	3	0,7

Finansal Okuryazarlık Bilgi Düzeyini Ölçen Sorulara Ait Bulgular

Katılımcıların finansal bilgi düzeylerinin ölçüldüğü sorulara ilişkin yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

**Tablo 2.
Finansal Okuryazarlık Bilgi Sorularının
Yanıtlarına İlişkin Frekans Dağılımı**

Soru İçeriği	Doğru		Yanlış		Bilmiyorum	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Matematiksel Beceri	96	21,2	286	63,1	71	15,7
Faiz Hesaplaması	93	20,5	326	72	34	7,5
Enflasyon Etkisi	160	35,3	221	48,8	72	15,9
Paranın Zaman Değeri	313	69,1	108	23,8	32	7,1
Para Yanılgısı	174	38,4	147	32,5	132	29,1
Hisse Senedi Bilgisi	233	51,4	196	43,3	24	5,3
Yatırım Çeşitlendirme	243	53,6	122	26,9	88	19,4

Katılımcıların finansal okuryazarlık bilgi sorularına verdikleri yanıtlara bakıldığında en yüksek oranla doğru yanıtlanan sorunun paranın zaman değeri, en düşük oranla doğru yanıtlanan sorunun ise faiz hesaplaması sorusu olduğu saptanmıştır. Katılımcıların yanıtına dair bilgilerinin olmadığı sorulara bakıldığında ise en yüksek oranla satın alma gücü dikkate almaksızın gelirlerinin değerlendirilmesi anlamına gelen para yanılgısı konusunda bilgisiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Finansal Okuryazarlık Davranış Sorularına İlişkin Bulgular

Katılımcıların finansal davranış açısından durumlarına bakıldığında bir sonraki gelir gelmeden paranın tükenmesi durumunda ağırlıklı olarak başvurulmuş yolun kredi kartı kullanımı olduğu, en az tercih edilen yolun ise menkul kıymetlerin satılması olduğu görülmüştür. Para yönetimi konusunda bilgi kaynağı olarak aile ilk sırada yer alırken, para harcama ve yönetme bilgilerini nerden öğrendikleri açık uçlu şekilde sorulduğunda yüksek oranda tecrübe ifadesinin yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların parayı değerlendirirken en sık kullandıkları kaynağın televizyon olduğu, bireylerin yarısından fazlasının düzenli olarak tasarruf davranışında bulunduğu ve söz konusu bireylerin %51,7 sinin tasarruf davranışının öncelikli nedeninin zor günler ve beklenmeyen giderler olduğu Tablo 3’de görülmektedir. Düzenli olarak tasarruf etmeyen kişilerin %39,1’inin gelirlerinin düşük olmasının tasarruf etmemelerindeki en öncelikli neden olduğu görülmektedir.

Tablo 3.
Düzenli Tasarruf Eden Kişilerin Öncelikli Nedenlerine ve Finansal Bilgi Kaynaklarının Kullanımına İlişkin Yüzde Dağılımı

Tasarruf Nedenleri	En Öncelikli	Daha Az Öncelikli	En Az Öncelikli
Zor günler ve beklenmeyen giderler için	51,7	0,7	1,3
Emeklilik için	0,2	23,2	2,2
Çocuklarına miras bırakabilmek için	1,1	5,5	16,8
Gelecekteki hayat standardımı yükseltmek	1,1	5,5	17,0
Para harcamaktansa biriktirmeyi seviyorum	0	11,5	2,0
Bağımsız olmak ve seçimler yapmak için	0,4	6,4	4,9
Özel bir nedeni yok, geleneğimizdir	0	0,2	49,3
Finansal Bilgi Kaynakları	En Sık Kullanılan	Daha Az Sık Kullanılan	En Az Sık Kullanılan
Televizyon	61,8	16,3	6,4
İnternet	24,3	63,4	3,3
Gazeteler	0,4	14,1	58,3
Arkadaş tavsiyesi	8,4	3,8	20,8
Yatırım danışmanlarının tavsiyeleri	2,6	0,7	2,4
Aracı kurumların analiz ve raporları	0	6,0	1,3
Firmaların basın açıklamaları	0,9	0,4	4,0

Katılımcıların borçlanma davranışları incelendiğinde ise %90'nına yakınının borcu olduğu ve yarısından fazlasının ise kredi kayıt bürosunun faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve yarısından fazlasının kredi alma sürecinde bireysel finansal birikim, donanım ve eğitimlerini yeterli bulduklarını ifade ettikleri saptanmıştır. Çalışma kapsamında yer alan

bireylerin %54,5'ünün herkesten daha yüksek maliyetle borçlandığını düşünmediği, kredi sözleşmelerinde yer alan ifadeleri anlama düzeyleri sorulduğunda ise %35,1'inin tamamını, %8,2'sinin sözleşmeyi hiç okumadığını belirttiği görülmektedir. Bireysel kredi seçiminde en fazla dikkate alınan unsurun %46,7 ile faiz oranı olduğu, sigortanın en fazla dikkate alınan unsurlar arasında yer almadığı ve katılımcıların sadece %28,4'ünün tüm masraf kalemlerini dikkate aldığı Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4.
Bireysel kredi seçiminde en fazla dikkate aldığınız unsur nedir?

	Frekans	Yüzde
Faiz oranı	211	46,7
Dosya masrafı	112	24,7
Sigorta	0	0
Faiz + komisyon + diğer giderler	129	28,4
Yanıtlamayanlar	1	0,2

Ayrıca katılımcıların yarısından fazlasının ihtiyaç kredisi kullanmadığı ve en yüksek oranla (%33,9) dini nedenlerden ötürü kullanmadığı saptanmıştır.

Katılımcılar tarafından en iyi bilinen kavramların sırasıyla asgari ödeme miktarı, geri ödeme planı ve alışveriş faiz oranı olduğu, en az bilinen kavramların ise temerrüt faizi, faiz indirim ücreti ve hesap bildirim cetveli olduğu Tablo 5'te açıkça görülmektedir.

Tablo 5.
Finansal Kavramlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Finansal Kavramlar	İyi biliyorum	Duydum ama ayrıntısını bilmiyorum	Hiç bilmiyorum	Yanıtlamayanlar
Hesap Bildirim Cetveli	253(%55,8)	94(%20,8)	102(%22,5)	4(%0,9)
Temerrüt Faizi	28(%6,2)	281(%62,0)	142(%31,3)	2(%0,4)
Alışveriş Faiz Oranı	269(%59,4)	131(%28,9)	51(%11,3)	2(%0,4)
Gecikme Faiz Oranı	271(%59,8)	143(%31,6)	37(%8,2)	2(%0,4)
Asgari Ödeme Miktarı	366(%80,8)	44(%9,7)	41(%9,1)	2(%0,4)
Geri Ödeme Planı	363(%80,1)	54(%11,9)	34(%7,5)	2(%0,4)
Faiz İndirim Ücreti	232(%51,2)	112(%24,7)	107(%23,6)	2(%0,4)

Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesine İlişkin Kümeleme Analizi Sonuçları

Çalışmada finansal okuryazarlık düzeyleri birbirine yakın kişilerin aynı grupta toplanması amacıyla kümeleme analizi yapılmıştır. Kümeleme analizi, hiyerarşik olmayan kümeleme tekniği (K-Ortalama) kullanılarak yapılmıştır. K-ortalama yöntemini küme merkezleri oluşturulurken her bir tekrarlama oluşmuş küme için değişkenlerin ortalamalarının alındığı ve küme sayısının başlangıçta belirlendiği bir yöntemdir. Bu çalışmada hiyerarşik olmayan kümeleme tekniğini tercih edilmesinin nedeni, finansal okuryazarlık düzeyinin tespit edilmesinde literatürün büyük çoğunluğunda yüksek ve düşük okuryazar ayrımının yapılması nedeniyle, ön bilgiye dayalı önceden belirlenmiş ve çalışma için anlamlı olacak küme sayısının mevcut olmasıdır. Ayrıca hiyerarşik olmayan kümeleme tekniğinin hiyerarşik kümeleme tekniğine göre büyük veri kümelerinde uygulanmasının daha uygun olması, küme içi benzerliklerin ve kümeler arası farklılıkların maksimizasyonunun analizin kendisi tarafından oluşturulması da bu yöntemin tercih edilmesine neden olmuştur. Tablo 6’te her bir grupta yer alan kişilerin sayısı ve yüzdeleri yer almaktadır. Katılımcıların %35’i yüksek düzeyde okuryazar grubunda, %65’i düşük düzeyde finansal okuryazar grubunda yer almaktadır. Bu bulgunun bireysel hisse senedi yatırımcıları üzerinde yapılan ampirik bir çalışma (Ateş, 2014) ile yakın olduğu tespit edilmiştir. Bahsedilen çalışmada yatırımcıların %56,54’ü yüksek düzeyde finansal okuryazar grubunda %43,46’sı düşük düzeyde finansal okuryazar grubunda yer almıştır.

Tablo 6.
K-Ortalama Yöntemine Göre Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

	Frekans	Yüzde	Ortalama Doğru Sayısı
Yüksek Düzeyde Finansal Okuryazar	159	35	4,73
Düşük Düzeyde Finansal Okuryazar	294	65	1,90
Toplam	453	100	

Yüksek düzeyde finansal okuryazar grubunda yer alan kişilerin toplam yedi soru içerisinde doğru ortalaması 4,73 düşük düzeyde okuryazar grubunda yer alan kişilerin doğru ortalaması 1,90 olarak belirlenmiştir. Yedi sorudan toplam doğru sayısı üç veya altında olan kişiler düşük düzeyde finansal okuryazar grubunda, toplam doğru sayısı dört veya üstünde olan kişiler ise yüksek düzeyde finansal okuryazar

olmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların %65'inin soruların yarısından daha azını doğru yanıtladığı sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 7'te katılımcıların doğru yanıtladıkları soru sayısına bakıldığında %6,6'sının hiçbir soruyu doğru yanıtlamadığı, %0,9'unun soruların tamamını doğru yanıtladığı görülmüştür. Toplam 2 doğru yapan kişilerin, soruları yanıtlayanlar arasında en fazla ağırlığa sahip olduğu gözlemlenmiştir.

**Tablo 7.
Toplam Doğru Sayısına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı**

Toplam Doğru Sayısı	Frekans	Yüzde
0	30	6,6
1	39	8,6
2	154	34,0
3	71	15,7
4	90	19,9
5	26	5,7
6	39	8,6
7	4	0,9
Toplam	453	100

Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi ve Ki Kare Analizi

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda hanehalkının demografik özelliklerine göre kümeleme analizi sonucu oluşturulmuş finansal okuryazarlık düzeylerinin farklılaşp farklılaşmadığının, finansal okuryazarlık düzeyi ile tasarruf ve borçlanma davranışı arasındaki ilişkinin test edilmesi amacıyla ki kare analizi kullanılmıştır. Ki kare testinde anlamlılık düzeyi %5 olarak kabul edilmiştir. Ayrıca finansal okuryazarlık kavramının temel unsurlarından biri olan finansal bilginin finansal kavramların bilinirliğini etkileyip etkilemediğinin ölçülmesi ve finansal deneyimlerin finansal okuryazarlığa etkisi var mı sorusuna cevap olabileceği noktasından yola çıkılarak ihtiyaç kredisi kullanımı ile finansal kavramların bilinirliği arasındaki muhtemel ilişkinin incelenmesi amacıyla ki kare testi kullanılmıştır.

Finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikler arasında yapılan ki kare analizinin sonuçlarına göre finansal okuryazarlık düzeyi ile demografik özellikler (gelir dışında) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yüksek düzeyde okuryazar grubunda yer alan kişilerin ağırlıklı olarak evlilerden, lise ve üniversite mezunlarından, özel sektör çalışanlarından, 28-37 yaşları arasında olan kişilerden ve kadınlardan oluştuğu görülmüştür.

Kişilerin borçlanma davranışının finansal okuryazarlık düzeyine göre farklılık göstermediği, tasarruf davranışının ise finansal okuryazarlık düzeyine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yüksek düzeyde finansal okuryazar olan kişilerin %64,8'inin tasarruf ettiği, düşük düzeyde finansal okuryazar olan kişilerin %52,4'ünün tasarruf etmediği görülmüştür.

Türkiye'de hanehalkının finansal yükümlülüklerinin önemli bir kısmını bireysel krediler ve kredi kartları oluşturmaktadır. Dolayısıyla hanehalkının bireysel krediler ve kredi kartlarına ilişkin temel kavramlar hakkında bilgi sahibi olması finansal refahları açısından son derece önemlidir. Bu nedenle finansal okuryazarlığın bu kavramların bilinirliğini etkileyip etkilemediği sorusunun cevabı bu çalışma için anlamlı bulunmuştur. Faiz indirim ücreti dışındaki kavramlara hiç bilmiyorum yanıtını veren kişilerin ağırlıklı olarak düşük finansal okuryazar grubunda yer alan kişiler olduğu görülmüştür. Geri ödeme planı kavramı dışındaki finansal kavramların bilinirliğinin finansal okuryazarlık düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Finansal okuryazarlık sadece finansal bilgiyi değil aynı zamanda bilginin davranışlara yansımaları da ifade eden bir kavramdır. Dolayısıyla kişilerin önce finansal anlamda bilgili olmaları, sonrasında finansal tecrübeler yoluyla teorik bilginin uygulamalara yansımaları gerekmektedir. Ancak bireyler her zaman finansal işlem öncesi gerekli bilgiye sahip olmamakta ve deneme-yanılma yoluyla da gerekli bilgiyi edinebilmektedir. Bu noktada finansal tecrübe ve finansal bilgi ilişkisi anlam kazanmaktadır. İhtiyaç kredisi kullanan kişilerin ağırlıklı olarak finansal kavramları iyi bildiği görülmüştür. Bu durum kişilerin finansal kavramlara ilişkin bilgilerini ihtiyaç kredisi kullanımından dolayı edindikleri ve finansal tecrübelerin finansal okuryazarlığı geliştirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Finansal yeterlilik finansal kaynakların bilgi ve beceriye dayanarak etkin bir şekilde yönetilmesini ifade etmektedir. Finansal tüketicilerin finansal okuryazarlık düzeyi ile finansal yeterliliklerine ilişkin farkındalıklarının ve finansal başarı algularının arasındaki ilişki ölçülmüş ve farklı bankalar arasında maliyet ve masraf karşılaştırması yapabilmek, kredi kayıt bürosunun fonksiyonunu bilme, finansal açıdan kendini yeterli bulma ve kredi sözleşmelerinde yer alan ifadeleri anlama ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuçlar finansal anlamda okuryazar olan bireyin matematiksel beceri ve faiz hesaplaması konularında bilgili olması dolayısıyla farklı bankalar arasında masraf ve maliyet yapabildiği şeklinde yorumlanabilir. Kredi kayıt bürosunun faaliyetlerinden haberdar olan kişilerin ağırlıklı olarak yüksek

finansal okuryazar grubunda yer alması finansal okuryazarlığın kredi kayıt bürosunun faaliyetlerinin bilinirliğini sağlaması adına bir araç olabileceği düşünülmektedir. Kredi karar sürecinde finansal bilgi ve donanım açısından kendini yeterli bulan ve kredi sözleşmelerindeki ifadelerin tamamını anlayan kişilerin ağırlıklı olarak düşük finansal okuryazar grubunda yer alması, bu kişilerde finansal bilgilerine yönelik bir abartmanın söz konusu olabileceğini göstermektedir.

Tablo 8: Ki Kare Analizi Sonuçları

Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi
Cinsiyet	1	,000
Yaş	5	,000
Medeni Durum	2	,000
Eğitim Durumu	4	,000
Mesleki Durum	5	,000
Gelir Düzeyi	4	,103
Borçlanma Davranışı	1	,499
Tasarruf Davranışı	1	,000
Hesap Bildirim Cetveli	2	,000
Temerrüt Faizi	2	,001
Alışveriş Faiz Oranı	2	,002
Gecikme Faiz Oranı	2	,000
Asgari Ödeme Miktarı	2	,002
Geri Ödeme Planı	2	,008
Faiz İndirim Ücreti	2	,000
Masraf maliyet karşılaştırması	1	,000
Kredi kayıt bürosu	1	,000
Finansal açıdan yeterli bulma	3	,000
Sözleşmedeki ifadeleri anlama	4	,000

İhtiyaç Kredisi Kullanımı İle Finansal Kavramların Bilinirliği	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Düzeyi
Hesap Bildirim Cetveli	2	,000
Temerrüt Faizi	2	,000
Alışveriş Faiz Oranı	2	,000
Gecikme Faiz Oranı	2	,000
Asgari Ödeme Miktarı	2	,000
Geri Ödeme Planı	2	,000
Faiz İndirim Ücreti	2	,000

IV. SONUÇ

Finansal okuryazarlık finansal kaynakların bilgi temelinde etkin bir şekilde yönetilmesini ifade etmektedir. Bu çalışmada kişilerin finansal davranışlarının analiz edilmesi, finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi, demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin, finansal okuryazarlık düzeyinin borçlanma ve tasarruf davranışına etkisinin ölçülmesi amacıyla anket uygulaması yapılmıştır.

Çalışma kapsamında; erkeklerin, 28-32 yaş grubunda olanların, evlilerin, özel sektör çalışanlarının ve gelir düzeyi 1001-2000 TL arasında olan kişilerin ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların yarısından daha azının yüksek düzeyde finansal okuryazar olduğu tespit edilmiştir. Yüksek düzeyde okuryazar olan grupta kadınların, evlilerin, lise ve üniversite mezunlarının, özel sektör çalışanlarının, 28-37 yaşları arasında olan kişilerin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Finansal okuryazarlık düzeyinin tasarruf etme davranışı üzerinde etkisinin olduğu görülürken aynı şeyin borçlanma davranışı için söz konusu olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç bireyler ve ekonomik sistem açısından son derece önemli olan tasarruf konusunun finansal okuryazarlık eğitiminin önemli bir parçasını oluşturmasının nedenini pekiştirmektedir. İlerde yapılacak çalışmalarda finansal okuryazarlık düzeyinin tasarruf miktarına etkisinin incelenmesinin tasarruf ve finansal okuryazarlık ilişkisinin açıklanmasında çok daha detaylı bilgiler sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma sadece Sakarya ili finansal tüketici olan hanehalkını kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu çalışmanın başka illerdeki hanehalkı araştırmalarıyla desteklenmesi finansal okuryazarlık konusunda genel bir resim çizebilmek adına faydalı olacaktır. Araştırma anketinde sınırlı sayıda açık uçlu sorular yer almıştır. İlerdeki çalışmalarda hanehalkının ifadelerine dayanan soruların araştırmada yer almasının finansal okuryazarlık konusunda daha doğru bir öngörü kazandıracığı düşünülmektedir. Belli zaman aralıkları ile katılımcıların tekrar ankete tabi tutulması araştırmanın tek seferlik olmasının oluşturduğu güvenilirlik sorununa çözüm olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Bernheim, B. D. ve Garrett, D. M. (2003). The Effects of Financial Education in The Workplace: Evidence from a Survey of Households, *Journal of Public Economics*, 87(7-8), : 1487-1519.
- Chen, H. ve Volpe, R. P. (2002). Gender Differences in Personal Financial Literacy among College Students, *Financial Service Review*, 11: 289-307.
- Collins, J. M. (2012). Financial Advice: A substitute for Financial literacy?, *Financial Services Review*, 21(4): 307-322.
- DAVIS, R. ve Carnes, L. (2005). Employers Perspectives of Employees Personal Financial Literacy, *The Delta Pi Epsilon Journal*, 47(1): 11-19.
- Disney, R. ve Gathergood, J. (2008). Financial Literacy and Indebtedness New Evidence for UK Consumers. <https://ssrn.com/abstract=1851343>. (Erişim Tarihi: 26.05.2017).
- Gathergood, J. (2011). Self- Control, Financial Literacy and Consumer Over-Indebtedness, *Journal of Economic Psychology*, 33(3): 590-602.
- Gathergood, J., Disney, R. ve Bridges, S. (2008). Drivers of Over-Indebtedness, Report to the Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform. <https://www.iser.essex.ac.uk/research/publications/513423>. (Erişim Tarihi: 28.05.2017).
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*, Hiperlink Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Huston J. S. (2012). Financial Literacy and The Cost of Borrowing, *International Journal of Consumer Studies*, 36(5): 566-572.
- Jappelli, T. ve Padula, M. (2011). Investment in Financial Literacy and Saving Decisions, Centre for Studies in Economics and Finance, Working Paper No:272.
- Kalkınma Bakanlığı (2014). Yurt İçi Tasarruflar Özel İhtisas Raporu.
- Karagöl, E. T. ve Özcan, B. (2014). Sürdürülebilir Büyüme İçin Tasarruf, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayını*, , 92: 7-25.
- Keown, L.A. (2011). The Financial Knowledge of Canadians, Component of Statistics Canada Catalogue no. 11-088-X, Canadian Social Trends, March 8.
- Lusardi, A. (2008a). Financial Literacy: An Essential Tool for Informde Consumer Choice, Joint Center for Housing Studies, Harvard University, UCC08-11.
- Lusardi, A. (2008b). Household Saving Behavior: The Role of Financial Literacy, Information and Financial Education Programs, Working Paper 13824.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2008). Planning and Financial Literacy: How do Women Fare ? , Working Paper, 13750.
- Lusardi, A. ve Scheresberg, C.B. (2013). Financial Literacy and High- Cost Borrowing in the United States, Working Paper 18969.
- Lusardi, A. ve Tufano, P. (2009). Debt Literacy, Financial Experiences and Overindebtedness, Working Paper 14808.

- Lusardi, A. Mitchell, O.S. ve Curto, Vilsa. (2009). Financial and Its Consequences: Evidence from Russia During the Financial Crisis, *Journal of Banking & Finance*, 37(10): 3904–3923.
- Lusardi, A., Klapper, L. P. ve Georgios, A. (2013). Financial Literacy Almenbergh, J. ve Söderbergh, Jenny S. (2011), Financial Literacy and Retirement Planning in Sweden, Netspar Discussion Paper.
- OECD INFE (2011). Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy.
- Özgüler, İ.(2013), Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırması, Yüksek Lisans Tezi.
- Pension Research Council; Literacy and Financial Sophistication Among Older Americans, Pension Research Council Working Paper No.25.
- Sabri, M. F. ve MacDonald, M. (2010). Savings Behaviour and Financial Problems Among College Students: The Role of Financial Literacy Malaysia. *Cross-Cultural Communication*, 6(3), 2010: 103-110.
- Satoğlu, S. (2014). *Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması*, Marmara Üniversitesi Bankacılık Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Sekita, S. (2011). Financial Literacy and Retirement Planning in Japan, *Journal of Pension Economics & Finance*, 10(4): 637-656.
- Sevim, N., Temizel, F. ve Sayılır, Ö. (2012). The Effects of Financial Literacy on The Borrowing Behaviour of Turkish Financial Consumers, *International Journal of Consumer Studies*, 36(5): 573-579.
- The Economist (3 Nisan 2008), “Financial Literacy: Getting It Right on the Money”.

EKLER**Ek 1 - ANKET FORMU****Finansal Okuryazarlık: Sakarya İli Hanehalkı Üzerine Uygulama**

1-Vadeli mevduat hesabınızda 100 TL olduğunu ve yıllık faiz oranının %2 olduğunu farzediniz. Parayı hesabınızda tuttuğunuz takdirde, 1 yıl sonra ne kadar paranız olacağını düşünüyorsunuz?

- a) 102 TL'den fazla
- b) Tam 102 TL
- c) 102 TL'den az
- d) Bilmiyorum.

2-Vadeli mevduat hesabınızda 100 TL olduğunu, paranızı yıllık %20 faiz ile tuttuğunuzu ve hesabınızdan hiç para ya da faiz ödemesi çekmediğinizi farzediniz. 5 yıl sonra bu hesapta toplam kaç para olacağını düşünüyorsunuz?

- a) 200 TL'den fazla
- b) Tam 200 TL
- c) 200 TL'den az
- d) Bilmiyorum.

3- Vadeli mevduat hesabınızın yıllık faiz oranının %1 ve yıllık enflasyonun %2 olduğunu farzediniz. 1 yıl sonra, bu hesaptaki parayla ne kadar harcama yapabileceğinizi düşünüyorsunuz?

- a) Bugünden fazla
- b) Tamamen aynı
- c) Bugünden az
- d) Bilmiyorum.

4-Bir arkadaşınıza bugün 10000 TL miras kalmıştır. Aynı arkadaşınızın kardeşine bugünden 3 yıl sonra 10000 TL miras kalacağını farzediniz. Miras nedeniyle hangisi daha zengin olacaktır?

- a) Arkadaşım
- b) Onun kardeşi
- c) İkisi eşit olarak zengindir.
- d) Bilmiyorum.

5-2014 yılında, gelirinizin ve her şeyin fiyatının iki katına çıktığını farzediniz. 2014 yılında, gelirinle ne kadar harcama yapabileceğinizi düşünüyorsunuz?

- a) Bugünden fazla
- b) Tamamen aynı
- c) Bugünden az
- d) Bilmiyorum.

6- Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? Bir kişi herhangi bir firmanın hisse senedini alırsa :

- a) O kişi firmanın bir kısmına sahip olur
- b) O kişi firmaya borç vermiş olur

- c) O kişi firmanın borçlarından sorumludur
- d) Yukarıdakilerden hiçbiri
- e) Bilmiyorum

7-Eğer bir yatırımcı parasını hisse senedi, döviz, altın vs. gibi varlıklara dağıtırsa, parayı kaybetme ihtimali:

- a) Artar
- b) Azalır
- c) Aynı kalır
- d) Bilmiyorum

8-Bir sonraki geliriniz gelmeden paranız tükenirse genellikle ne yaparsınız? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Giderlerimi kısar ve tasarruf ederim
- Akrabalardan, arkadaşlardan veya tanıdıklardan borç alırım
- Tasarruflarımı kullanırım
- Kredi kartı kullanırım
- Menkul kıymetlerimi satarım
- Banka kredisi kullanırım
- Yüksek faizle borç veren kişilerden (tefecilerden) borç alırım
- Fazla mesai yaparım veya ek iş yaparım
- Diğer (.....) Lütfen belirtiniz

9-Paranızı harcama ve yönetme bilgilerinizi nereden öğrendiğinizi düşünüyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Ailemden
- Okuldan
- Arkadaşımdan
- Kitap ve dergi gibi yayınlardan
- Diğer (.....) Lütfen belirtiniz

10-Düzenli olarak bir miktar tasarruf eder misiniz? (Cevabınız evet ise 12. Soruyu atlayınız, hayır ise 13. Soruyu atlayınız)

- Evet
- Hayır

11-Eğer tasarruf etmiyorsanız nedenlerini öncelik sırasına göre 1'den 3'e kadar sıralayınız?

- Finansal kuruluşlara güvenmiyorum
- Gelirim düşük olduğu için yapamıyorum
- Tasarruf etmenin bir anlamını göremiyorum
- Alışveriş yapmanın çekiciliğine karşı koyamıyorum
- Diğer (.....) Lütfen belirtiniz

12-Niçin tasarruf yaparsınız? Nedenlerinizi öncelik sırasına göre 1'den 3'e kadar sıralayınız?

- Zor günler ve beklenmeyen giderler için
- Emeklilik için

Finansal
Okuryazarlık:
Hanehalkı
Üzerine Bir
Araştırma

102

- o Çocuklarıma miras bırakabilmek için
- o Gelecekteki hayat standardımı yükseltmek için
- o Para harcamaktansa biriktirmeyi seviyorum
- o Bağımsız olmak ve seçimler yapabilmek için
- o Özel bir nedeni yok, geleneğimizdir
- o Diğer (.....) Lütfen belirtiniz

13-Paranızı değerlendirirken kullandığınız bilgi kaynaklarını kullanım sıklığına göre 1'den 3'e kadar sıralayınız?

- o Televizyon
- o İnternet
- o Gazeteler
- o Arkadaş tavsiyesi
- o Yatırım danışmanlarının tavsiyeleri
- o Aracı kurumların analiz ve raporları
- o Firmaların basın açıklamaları
- o Diğer (.....) Lütfen belirtiniz

14-Şu anda borcunuzun olup olmadığını söyler misiniz ?

- o Evet, borcumuz var
- o Hayır, hiçbir borcumuz yok

15- Bankalar aracılığıyla kullandığınız kredilerle ilgili ödemelerinizin ve ödemelerdeki gecikmelerinizin Kredi Kayıt Bürosu tarafından kayıt altına alındığını biliyor musunuz?

- o Evet
- o Hayır

16-Alacağınızın krediye karar verirken, kendinizi finansal birikim, donanım ve eğitim açısından yeterli buluyor musunuz?

- o Yeterli hissediyorum
- o Yeterli hissetmiyorum ve bu nedenle finansal eğitim ihtiyacı hissediyorum
- o Yeterli hissetmiyorum ancak eğitime de ihtiyaç duymuyorum
- o Bilmiyorum

17-Kredi kullanırken farklı bankalar arasında masraf ve maliyet karşılaştırması yapabiliyor musunuz?

- o Evet
- o Hayır

18-Herkesten daha yüksek maliyetle borçlandığınızı düşünüyor musunuz?

- o Evet
- o Hayır
- o Karşılaştırma yapamıyorum

19-Bankayla yaptığınız bireysel kredi sözleşmelerinde yer alan ifadeleri anlama düzeyiniz nedir?

- o Tamamını anlıyorum

- Yeterli düzeyde anlıyorum
- Kısmen anlıyorum
- Hiç anlamıyorum
- Hiç okumuyorum

20-Bireysel kredi seçiminde en fazla dikkate aldığınız unsur nedir?

- Faiz oranı
- Dosya masrafı
- Sigorta
- Faiz + komisyon + diğer giderler

21-İhtiyaç kredisi kullandınız mı? (Cevabınız evet ise 23. soruyu atlayınız, hayır ise 24. soruyu atlayınız)

- Evet
- Hayır

22-İhtiyaç kredisi kullanmama nedeniniz hangisidir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Tasarruf düzeyimin yeterli olması
- Faiz maliyeti
- Dini nedenler
- Kredi maliyeti
- Geri ödeyememe ihtimali

23-İhtiyaç kredisi kullanma nedeniniz hangisidir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Taşıt alımı
- Başkalarına olan borcumu ödenme
- Konut kredisinin eksik kalan kısmının tamamlanması
- Diğer borçlar

24-Aşağıdaki tabloda yer alan kavramlar hakkındaki bilgi düzeyinizi işaretleyiniz?

Kavramlar	İyi biliyorum	Duydum ama ayrıntısını bilmiyorum	Hiç bilmiyorum
Hesap Bildirim Cetveli			
Temerrüt Faizi			
Alışveriş Faiz Oranı			
Gecikme Faiz Oranı			
Asgari Ödeme Miktarı			
Geri Ödeme Planı			
Faiz İndirim Ücreti			

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Cinsiyetiniz

() Erkek () Kadın

**Finansal
Okuryazarlık:
Hanehalkı
Üzerine Bir
Araştırma**

104

Yaş Grubunuz

18-22 23-27 28-32 33-37 38-42 43 ve üstü

Medeni Durumunuz

Evli Bekar Boşanmış

Eğitim Durumunuz

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisansüstü

Mesleki Durumunuz

Kamu Kurumu Çalışanı Özel Sektör Çalışanı Öğrenci

Serbest Meslek Sahibi Ev Hanımı Çalışmıyorum

Aylık Gelir Düzeyiniz

1000 TL'den az 1001- 2000 TL 2001-3000 TL 3001- 4000 TL (
 4001 + TL